

بررسی تطبیقی مبانی مسئولیت مدنی تولید کنندگان کالا در حقوق ایران و آمریکا

رویا عرفانی دوست^۱، محمد روحانی مقدم^۲

^۱ دانش آموخته گروه حقوق خصوصی، واحد سمنان - دانشگاه آزاد اسلامی، سمنان، ایران

^۲ استادیار گروه فقه و مبانی حقوق اسلامی، واحد سمنان - دانشگاه آزاد اسلامی، سمنان، ایران

چکیده

طور کلی مسئولیت مدنی ناشی از سه امر است. مسئولیت یا ناشی از فعل اشیاء است یا فعل دیگران یا فعل خود. مسئولیت تولید کنندگان کالا نیز، عمدتاً در قالب مسئولیت ناشی از فعل اشیاء قرار می‌گیرد. مسئولیت مدنی تولید کنندگان کالا، به عنوان یک مسئولیت خاص، مورد توجه قانونگذارهای معاصر قرار گرفته است. در همین راستا، عیب در مسئولیت مدنی مفهومی متفاوت از عیب در حقوق قرار دادها یافته و در اینجا برخلاف حقوق قرار دادها که از معیار شخصی پیروی می‌شود، برای تعیین مفهوم عیب، از معیار نوعی استفاده می‌شود. به عبارتی یک محصول در مسئولیت ناشی از تولید، زمانی معیوب است که فاقد «ایمنی» ای باشد که قانوناً می‌توان انتظار داشت و در نتیجه اهمیتی ندارد که طرفین در این رابطه چه خواسته‌اند و یا خریدار، علقاً چه انتظاری داشته است. در مسئولیت مدنی سنتی، فقط طرف قرار داد می‌تواند برای مطالبه خسارات وارد ناشی از کالا، به تولید کننده و فروشنده مراجعه کند، به عنوان مثال قانون مدنی ایران در ماده ۴۲۲ به خریدار کالای معیوب، اجازه می‌دهد که قرار داد فروش را فسخ کند و یا اینکه تفاوت بهای کالای سالم و معیوب (ارش) را از ثمن بکاهد. اما از آنجایی که خطرهای ناشی از کالاهای صنعتی ممکن است بیش از بهای داد و ستد بوده و به جان و مال بی‌گناهانی آسیب رساند که با تولید کننده هیچ رابطه حقوقی نداشته‌اند. در آمریکا عناصر چهارگانه بی‌احتیاطی عبارتند از: (۱) وجود تکلیف حقوقی از سوی مدعی علیه نسبت به خواهان؛ (۲) نقض این تکلیف توسط مدعی علیه؛ (۳) وجود رابطه سببیت میان خسارات وارده و نقض تکلیف مزبور؛ (۴) وجود خسارات بالفعل که خواهان متحمل آن است؛ قاعده مهمی که یادآوری آن در اینجا ضروری است این است که اگر هر یک از عناصر چهارگانه فوق (تکلیف، نقض آن، رابطه سببیت یا خسارات) از عداد دلایل پرونده خواهان از قلم افتاده باشد، خواهان نمی‌تواند در دعوای مزبور، که مبتنی بر بی‌احتیاطی است، پیروز گردد.

کلید واژه: مسئولیت مدنی-تولید کالا-حقوق ایران-حقوق آمریکا.

مقدمه

عرضه انبوه و گسترده انواع کالاهای مختلف در جوامع امروزی و ظهور واسطه‌های متعدد در روابط تولید کنندگان (اعم از فروشنده و تولید کننده) با مصرف کنندگان، قلمرو محدود قراردادها را درنوردیده و با زیر پا گذاشتن مرزهای روشن و مشخص قرارداد وارد پهنه‌ای ناشناخته و لایتناهی از مسئولیت قراردادی گردیده که تعیین حدود و ثغور آن نیازمند ساز و برگ کافی و تلاشی گسترده است که در این مبحث سعی می‌کنیم دورنمایی اجمالی از موضوع نشان دهیم.